

Luka Ilić-Oriovčanin kano arkeolog.

Luka Ilić rodio se je godine 1817. u *Oriovcu*. U Požegi učio je gimnazij, a u Zagrebu filozofiju i theologiju, gdje je i zaređen. Po tom postao je kapelanom u *Velikoj* (u požezškoj podžupaniji), a skoro za tim vojnim kapelanom. Kao takav bio je u Ugarskoj (u *Kisegu*), u Dalmaciji, u Pančevu i Biloj Crkvi, a konačno postade i župnikom u *Novskoj*, gdje je prošle godine (1878.) umro.

Tečajem svoga života bavio se je mnogo književnošću, te je i izdao nekoja djela, kano 1. *Slavonske varoške pjesme*, Zagreb 1844 do 1847.; 2. *Barun Franjo Trenk i njegovi panduri*, Zagreb 1845; 3. *Narodni slavonski običaji*, Zagreb 1846; 4. *Historische Skizze der k. k. Militärkommunität Pančova*, u Pančovi 1855; 5. *Lovorike* t. j. narodne pjesme, izdane u slavu stogodišnjice gradiške pukovnije; 6. *Više historičkih crtica u „Arhivu“*.

Osim književnošću bavio se je Ilić veoma mnogo arkeologijom, što nam dokazuju 1. njegova arkeologička, a naročito numismatička djela i 2. njegova liepa numismatička sbirka.

Arkeologička djela Ilićeva sva su još rukopisi, koji se nalaze stranom kod »Hrvatske matice« ili u knjižnici arkeologičkoga muzeja. Ilić uložio je višegodišnji trud oko izradbe ovih djela, ali neimajući sredstava, da ih objelodani, ostadoše rukopisi sve do danas. Nekoja imadu još donekle neku vriednost, ali su većinom već zastarila. Naročito numismatička djela preživila su se, jer je numismatička znanost otdad silno napredovala, osobito radnjami Cohenovimi, Sabatierovimi i drugih.

Od djela, koja još nešto vriede, spomenuti nam je: 1. „*Starožitnosti kraljevstva Slavonije*“ u kojih su sva znatnija mjesta Slavonije opisana sa gledišta arkeologičkoga i historičkoga, dapače sa slikami nekojih miesta. O pojedinih gradovih navodi se takodjer mnogo narodnih tradicija. Nekoji odlomci ovoga rukopisa priobćeni su već u domaćih časopisih. Djelo će se moći dobro upotriebiti pogledom na Slavoniju, kad bude »Matica« izdala »Topografiju« ciele Hrvatske 2. „*Nadpisi*“ 2 svezka Boraveći u Dalmaciji, nakupio je Ilić množinu nadpisa, koji će medjutim većim dielom već priobćeni biti u *Mommsenovomu* »Corpus inscriptionum«. Nadje li se koji nezidan nadpis, priobćiti će se u »*Viestniku*«. 3. „*Dalmatinski novci*“ najbolje je Ilićevo numismatičko djelo. Slavna jugoslavenska akademija nabavila je ovaj rukopis za 300 for. Ako i imade u njem

mного netočnosti, tako da djelo neodgovara svim zahtjevom znanošći, ipak se nalazi u njem podataka, koji mu podaju važnosti. Na ovo djelo obazirali su se *Dr. Rački* u svojoj razpravi »o dalmatinskih i ilirskih novcih najstarije dobe« (Rad XIV, 55) i *Šime Ljubić* u razpravi »o dubrovačkoj kovnici« (Rad XVI, 198).

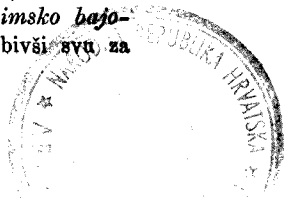
Skoro bez svake cijene, kao zastarjela, jesu sljedeća Ilićeva rukopisna djela:

1. „*Ukupna numismatika*“, djelo na široko zasnovano, koje se razpada na više dielova. I. dio je „*Uputjenje u numismatiku*“. Uputa ova veoma je poučna, kako nam svjedoče poglavja, o kojih se ovdje govori, naime »o postanku novca«, »o delanju novca«, »ob obliku i ukusu novca«, »o kovačnicah«, »o novčanih nadpisih i tipih«, »o veličini i težini novaca«, »o cijeni novaca«, »o riedkosti nekih novaca«, »o svrhi novca«, »ob izopačiteljih novaca« i t. d. Pošto je pisana veoma lahkim, razumljivim jezikom, bila je zavriedila, da se na svietlo izdala; danas imademo daleko boljih djela. Isto su tako zastarjeli ostali dielovi ovoga djela, naime II. dio „*Obiteljski rimski novci*“, III. dio: „*Rimski carski novci, novci gotskih vladara, novci vandalskih vladara i bizantinskih careva*“, i napokon IV. dio „*autonomni i carski novci rimskih pokrajina i kolonija*“.

2. „*Miscelanea*“ i „*Numismatičko-historičko-zemljopisna uputjenja*“, dva djela, koja sadržaju množinu raznolikoga, mješovitoga gradiva, kanoti arkeologičkoga, historičkoga, geografičkoga i t. d. Nu pošto je sadržaj djela prešaren i porazbacan bez sustava i pravoga nutrnjega saveza, nije djelom nikakova cijena¹.

Vidimo dakle, koliko je Ilić radio i na polju arkeologičke literature. Vječita je samo šteta, da je tolikogodišnji trud i pomni rad oko toli obsežnih djela skoro uzaludan. Po koje valjano zrnice povaditi će se iz njih, sama pako djela zaprašiti će se i otrcati u

¹ Osim ovih rukopisa, zasiecajućih u arkeologiju, ostavio je Ilić još dva rukopisa, naime 1. „*Sbirku narodnih pjesama*“, sakupljena velikim trudom, i to a) oveću sbirku „*ženskih narodnih pjesama*“ u 3 svezka, od kojih je veći dio dao *Mihovilu Pavlinoviću* za njegovu sbirku narodnih pjesama; b) 1 svezak „*junačkih pjesama*“, koje opievaju najznatnije dogodjaje XVI. stoljeća, a slične su u mnogom Kačićevim pjesmam, dapače nekoje i nadkriljuju Kačićeve. Matica će upotriebiti onu sbirku, kad bude priredila podpuno izdanje narodnih pjesama. — 2. „*Grčko-rimsko bajostvoje*“ u 3 svezka, koje je izradio velikom pomnjom, uporabivši svu za onda valjanu literaturu.

kojem kutu biblioteke, dočim će za rad Ilićev na polju arkeologije jedva tko znati.

I bogata Ilićeva sbirka novaca dokazom nam je, koli se je Ilić rado bavio sakupljanjem starina. Sbirku ovu nabavile su za naš zemaljski narodni muzej visoke hrv. vlade u Zagrebu za 470 for. 80 novč. polag procjene muz. ravnatelja *Šime Ljubića* i to dala je prema broju pučanstva kr. zem. vlada dioni prinos od 285 for. 33 novč., a c. kr. glavno zapovjedništvo kao krajiška zemaljska oblast dioni prinos od 185 for. 47 novč. Sbirka se sad nalazi u arkeološkomu razdjelu zem. muzeja.

Ciela sbirka sastoji se od 3.333 komada novaca, i to 1. *Celtički novci*: 3 srebrna i 2 bakrena; 2. *Grčki novci*: 8 srebrnih i 9 bakrenih aleksandrinskih, 43 razna bakrena, 19 bakr. dalmatinskih i 35 bakr. rimo-grčkih; 3. *Rimski novci*: 67 srebr. konsularnih, 177 srebrnih carskih, 100 bakr. velikih, 207 bakrenih srednjih, 750 bakrenih malih i 82 bizantinska; 4. *Slavonski novci*: 2 srebr. i 1 bakr.; 5. *Dubrovački novci*: 2 taljira od g. 1762. i 1768., 1 polutaljir, 1 četvrtina, 2 srebr. dukata od g. 1797., 23 srebr. razna, 32 grošica drobna i lahka, 62 bakr. mala i 1 medalja; 6. *Ugarski novci*: 1 novija cvanciga, 35 srebr. drobnih i 3 bakr.; 7. *Mletački novci*: 1 taljir i 3 polutaljira, 7 malih srebr. i 32 mala bakrena; 8. *Dalmatinski sredorječni novci*: 1 zadarski obsadni taljir, 2 srebr. spljetska vojvode Hrvoje, 17 bakr. dalm. iz 15. stoljeća; 9. *Razni sredorječni i noviji novci*: 92 medalje razne od metala, 3 taljira njemačka loše smjese, 16 raznih srebr. forinta i cvanciga, 12 raznih srebr. taljira i 214 srebr. najnovijih malih novaca; 10. *Nerazlučivi novci bez vrijednosti*: 295 bakr. starijih novaca i 603 bakr. novija novca; 11. *Otisci novaca*: 83 otiska medalja i 285 otisaka na olovu ili papiru; 12. *Banke*, kojih je ukupno 44 komada, i to: 23 ugarske od g. 1848—9., 15 grada Beča od g. 1796., 1 turska, 1 srbska, 1 ljubljanska, 1 austro-italska, 2 assignata francezka (1792. i 1793.) i 4 komada od dvijuh raznih banka. — Ciela dakle sbirka sastoji se od 3.333 novca od kova i od 48 banaka.

Brojem i vrijednošću najvažnija je sbirka rimskih carskih novaca. Za ovaj put iztaknuti ćemo ovu sbirku. U njoj imade mnogo dragocijenih i riedkih novaca, od kojih su nekoji toli riedki, da ih neima ni u *Cohenu* («Description Historique des Monnaies frappées sous l' empire romain» u 6-toma i I-tom Supplementa) ili se u čem razlikuju od njegovih, te ćemo ih mi ovdje pojedince navesti.

1. **DIVVS AVGVSTVS PATER.** — Glava Augustova zračna desno.
IMP. T. VESP. AVG. REST. — u podkrajku **PROVIDENT.** (NT u monogramu). Žrtvenik.
Sravni Cohen I. 99, br. 489. — Srednji bronz.
2. **IMP. CAES. DOMIT. AVG.** — **GERM. P. M. TR. P. X.** — Glava Domicijanova lovorvjenčana desno.
IMP. XXII. COS. X. — **VII. CENS. P. P. P.** — Pallas kacigasta stojeći lievo, drži koplje.
Sravni Cohen I. 400, br. 100. — Srebren.
3. **CAES. DIVI AVG. VESP. F. DOMITIAN. COS. VII.** — Glava Domicijanova lovorvjenčana, bradata, lievo.
S. C. — Pallas stojeći lievo sa štitom na prsuh, drži strielicu i koplje; do noguh joj štit.
Sravni Cohen I. 439, br. 433. — Srednji bronz.
4. **IMP. CAES. DOMITIAN. AVG. GERM. COS. XI.** — Glava Domicijanova zračna desno.
VIRTVTI — **VGVTI.** — **S. C.** — Božica hrabrosti stojeći desno, jednom nogom na kacigi, drži parazonij i koplje.
Sravni Cohen I. 454, br. 553. — Srednji bronz.
5. **ANTONINVS** — **AVG. PIVS P. P. TR. P.** — Glava Antoninova lovorvjenčana desno.
COS — III (ili IIII, jer je broj izlizan). — **S. C.** — Mars kacigast idući desno, nosi koplje i trofej.
U Cohenu neima ovakova tipa. — Veliki bronz. — Novac je dvojbjen, jer je po svoj prilici falsifiziran.
6. **M. ANTONINVS AVG.** — **ARMENIACVS.** — Glava Marka Aurelija lovorvjenčana desno.
TR. P. XXII. — **IMP. IIII. COS. III.** — Božica pravičnosti stojeći lievo, drži težu i obilnicu.
Sravni Cohen II. 493, br. 294. — Srebren.
7. **M. ANTONINVS AVG.** — **GERM. SARM.** — Glava Marka Aurelija lovorvjenčana desno.
TR. P. XXX. — **IMP. VIII. COS. III.** — Božica sreće (ili mira) stojeći lievo, drži kaducej i obilnicu.
Sravni Cohen II. 496, br. 320 i VII. 173 br. 46. — Srebren.
8. **M. ANTONINVS** — **AVG. TR. P. XXVI.** — Glava Marka Aurelija lovorvjenčana desno.

IMP.VI. — COS.III. — S.C. — Božica pobjede na pola gola, stojeći desno, natiče na stablo štit, na kojem se čita: **VIC.GER.**

Sravni Cohen II. 530, br. 527. — Veliki bronz.

9. **M.ANTONINVS AVG. — GERM.TR.POT.XXIX.** — Glava Marka Aurelija zračna desno.

IMP.VII. — COS.III. — S.C. — Božica obilja stojeći lievo, drži dva klasa sa makom i obilnicu; do noguh joj *modij*, pun klasja.

Sravni Cohen II. 532, br. 545. — Veliki bronz.

10. **L.SEP.SEVERVS PER. — AVG.P.M.IMP.XI.** — Glava Severova lovorvjenčana desno.

PAR.AR.AD. — TR.P.VI. — COS.II.P.P. (u podkrajku). Trofej pod kojim sjede dva sužnja.

Sravni Cohen III. 260, br. 231 i 234. — Srebrn.

11. **IVLIA DO — MNA AVG.** — Poprsje Julijino desno.

AEQVI — TAS P.P. — Božica pravičnosti stojeći lievo, drži težu i obilnicu.

Sravni Cohen III. 333, br. 4. — Srebrn.

12. **IVLIA — AVGVSTA.** — Poprsje Julijino desno.

IV — NO. (Oba diela rieči **IV** i **NO** pisana su od ozdo gore, tako da se okrugu čita **IV — ON**). — Juno pokrivena stojeći lievo, drži žrtvenicu i žezlo; do noguh joj paun.

Sravni Cohen III. 337, br. 44. — Posrebrnjen, dvojben novac.

13. Novac Trebonijana Galla, jednak opisanomu kod Cohena IV. 269 br. 5, samo se razlikuje od ovoga tim, što ima u predku i zadku *četiri* piknje, a ne *tri*. — Srebrn.

14. Novac Trebonijana Galla, jednak opisanomu kod Cohena IV. 271 br. 19, samo se razlikuje od ovoga tim, što u podkrajku reversa nije broj IV, nego četiri piknje. — Srebrn.

15. Novac Trebonijana Galla, jednak opisanomu kod Cohena IV. 273 br. 43, samo ima još izpod glave u aversu četiri piknje. — Srebrn.

16. **IMP.CAES.C.VIBIVS TREBONIANVS GALLVS AVG.** — Poprsje Trebonijana Galla lovorvjenčano desno u plaštu.

LIBERTAS AVGG. — S.C. — Božica slobode stojeći lievo, drži kapiću i žezlo.

Sravni Cohen IV. 280, br. 99. — Veliki bronz.

17. **IMP. AVRELIANVS AVG.** — Poprsje Aurelijanovo zračno desno u oklopu.
VICT — ORIA AVGG. — Božica pobjede ide lievo, držeći vienac i paomu; u polju lievo zvezda, desno **S**.
 Sravni Cohen V. 150, br. 198. — Mali bronz.
18. **IMP. TETRICVS P. F. AVG.** — Poprsje Tetrikovo zračno desno u plaštu.
SALVS — AVGG. — Božica zdravlja stojeći lievo, drži vienac i sidro.
 Sravni Cohen V. 177, br. 108. — Mali bronz.
19. **IMP. C. M. CL. TACITVS. P. AVG.** — Poprsje Tacitovo zračno desno u plaštu i oklopu.
ROMAE AETERNAE. — Rim kacigast sjedeći lievo, drži kruglju i žezlo; sa strane štit; u podkrajku **XXIT**.
 Sravni Cohen V. 204, br. 100. — Mali bronz.
20. Novac Probov, jednak opisanomu kod Cohena V. 252 br. 175, samo se od ovoga razlikuje tim, što je poprsje carevo obrnuto *desno*, a ne *lievo*. — Mali bronz.
21. **IMP. C. M. AVR. PROBVS AVG.** — Poprsje Probovo zračno desno.
SOLI IN — VICT — O. — Sunce zračno, na pola golo u četveropregu vozi se punoliko; u podkrajku nerazlučiva slova.
 Sravni Cohen V. 293, br. 522. — Mali bronz.
22. **IMP. C. MAXIMIANVS P. F. AVG.** — Glava Maximijanova lovorvjenčana desno.
SACR. MONET. AVGG. ET CAESS. NOSTR. — Božica novca stojeći lievo, drži težu i obilnicu; u podkrajku **.LS**;
 — u polju desno **A**, lievo polumjesec.
 Sravni Cohen V. 488, br. 379. — Srednji bronz.
23. **IMP. C. FLA. VAL. SEVERVS P. F. AVG.** — Glava Severa II. lovorvjenčana desno.
GENIO POPVLI ROMANI. — Genij na pola gol stojeći lievo, pokriven *modijem*, drži žrtvenicu i obilnicu; u podkrajku **MTE**.
 Sravni Cohen V. 626, br. 33. — Srednji bronz.
24. Novac Severa II., jednak opisanomu kod Cohena V. 626 br. 35, samo se razlikuje od ovoga tim, što je u aversu glava careva bez plašta ili oklopa.

25. **VAL.LICINIUS P.F.AVG.** — Glava Licinijeva lovorvjenčana desno.
GENIO — AVGVSTI. — Genij, pokriven *modijem*, na pola gol, stojeći lievo, drži žrtvenicu i obilnicu; u podkrajku **·SMTS·**; u polju **B.**
 Sravni Cohen VI. 58, br. 49. — Srednji bronz.
26. **IMP.LIC.LICINIUS P.F.AVG.** — Glava Licinijeva lovorvjenčana desno.
IOVI CON — SERVATORI. — Jupiter gol stojeći lievo, sa haljinom na lijevom ramenu, drži strielu i žezlo; do noguh mu lievo vienac; u podkrajku **SIS**; u polju **A.**
 Sravni Cohen VI. 61, br. 76. — Srednji bronz.
27. **IVL.CRIS — PVS NOB.C.** — Poprsje Krispovo lovorvjenčano desno u plaštu i oklopu.
PROVIDEN — TIAE CAESS. — Ulaz u trkalište bez klepala, na kojem su dva tornjića, medju kojima je zviezda, u podkrajku **SMTS**△.
 Sravni Cohen VI. 200, br. 103. — Mali bronz.
28. **CONSTANTINVS IVN.NOB.C.** — Poprsje Konstantina II. lovorvjenčano desno sa plaštom.
CAESARORVM NOSTRORVM oko lovor-vienca, u kojem se čita **VOT.X**, koje je izmedju dvie paomé; u podkrajku **AQT.**
 Sravni Cohen VI. 228, br. 101. — Mali bronz.
29. **D.N.CONSTAN — TIVS IVN.NOB.C.** — Poprsje Konstancija Galla golo, desno, u plaštu; iza njega △.
CONCORDIA — MILITVM. — Konstancij Gallo u odjeći vojnoj stojeći punolik, ogledaje se lievo i drži dva labaruma; u podkrajku **BSIS.**
 Sravni Cohen VI. 351, br. 27. — Srednji bronz.
30. **D.N.FL.CL.IVLI — ANVS NOB.C.** — Poprsje Julijanovo golo desno u plaštu.
SPES REI — PVBLICE. — Julijan kacigast, u odjeći vojnoj, stojeći lievo, drži kruglju i žezlo; u podkrajku **SMN.**
 Sravni Cohen VI. 369, br. 80. — Mali bronz.
31. **D.N.VALENTINIANVS P.F.AVG.** — Poprsje Valentinijanovo sa diademom desno u plaštu.
VOT.V.MVLT.X. — u viencu; u podkrajku **ASISC.**
 Sravni Cohen VI. 449, br. 56. — Mali bronz quinaire.

Dane Gruber.